

Maanpuolustuskorkeakoulu

Sotataidon laitos

Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 28

EU:n strategisen kompassin ja Naton strategisen konseptin vaikutukset Suomessa ja Euroopassa

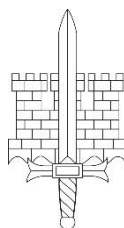
Anttoni Huiskonen

MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU
SOTATAIDON LAITOS
JULKAISUSARJA 3: TYÖPAPEREITA NRO 28

NATIONAL DEFENCE UNIVERSITY
DEPARTMENT OF WARFARE
SERIES 3: WORKING PAPERS NO. 28

**EU:n strategisen kompassin ja
Naton strategisen konseptin vaikutukset
Suomessa ja Euroopassa**

Anttoni Huiskonen



MAANPUOLUSTUSKORKEAKOULU
SOTATAIDON LAITOS
HELSINKI 2022

Anttoni Huiskonen: *EU:n strategisen kompassin ja Naton strategisen konseptin vaikutukset Suomessa ja Euroopassa*

Maanpuolustuskorkeakoulu

Sotataidon laitos

Julkaisusarja 3: Työpapereita nro 28

National Defence University

Department of Warfare

Series 3: Working Papers No. 28

VASTUUVAPAAUSLAUSEKE

Työpaperit ovat luonteeltaan keskustelun avauksia tai alustavia tutkimusraportteja. Työpapereiden avulla kirjoittajat voivat myös raportoida ja analysoida ajankohtaisia tapahtumia. Työpapereiden sähköisellä julkaisemisella Maanpuolustuskorkeakoulu toivoo kirjoittajien saavan rakentavaa palautetta kirjoituksilleen.

Maanpuolustuskorkeakoulu ei vastaa työpapereiden sisällöstä, mielipiteistä, havainnoista tai johtopäätöksistä, vaan vastuu niistä kuuluu yksinomaan niiden kirjoittajille.

Työpaperit tarkastetaan Maanpuolustuskorkeakoulun laitoskohtaisissa julkaisutyöryhmissä, mutta niitä ei arvioida käyttämällä akateemista ”blind peer-review” -prosessia. Lähtökohtaisesti työpaperit kirjoitetaan kuitenkin noudattaen samoja tieteellisen kirjoittamisen sääntöjä ja hyviä tieteen tekemisen käytäntöjä, mutta niiden läpikäymä arviointiprosessi on kevyempi ja nopeampi kuin tieteellisten julkaisuiden.

Uusimmat julkaisut pdf-muodossa: <http://www.doria.fi/handle/10024/73990>

© Anttoni Huiskonen & Maanpuolustuskorkeakoulu

ISBN 978-951-25-3309-1 (pdf)

ISSN 2343-0753 (verkkojulkaisu)

Maanpuolustuskorkeakoulu – Sotataidon laitos

National Defence University – Department of Warfare



Tämä teos on lisensoitu Creative Commons BY-NC 4.0 -käyttöluvalla. Tarkastele käyttö lupaa osoitteessa <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/deed.fi>

Helsinki 2022

TIIVISTELMÄ

Euroopan unioni ja Nato molemmat julkaisivat uuden strategisen ohjausasiakirjan vuoden 2022 aikana. EU:n kompassi kodifioi monia Euroopan puolustusyhteistyön aspekteja liittyen strategisiin uhkiin, rahoitukseen ja käytännön toimintaan. Naton konsepti päivittää Naton uhka-arviota huomattavasti, mutta keskittyy muuten vahvistamaan perinteistä näkemystä Naton roolista ja tarkoituksesta. Vaikka Euroopan puolustuksen peruskivet eivät muutu ja Nato ottaa edelleen lopullisen vastuun Euroopan puolustuksesta, avaa konsepti silti ovia EU-johtoiselle strategiselle yhteistyölle esimerkiksi resilienssiin ja kyber- ja hybridiuhkiin liittyen, sekä tukee eurooppalaisten jäsenmaiden kasvavaa roolia Euroopan puolustuksessa. Suomi hyötyy Euroopan yhteisvastuullisemmasta puolustuksesta etenkin yhteisrahoituksen ja -hankintojen saralla. Ajoittainen konkreettinen puute hahmotelluissa hankkeissa avaa Suomelle mahdollisuuksia muovata strategiaa ja tuoda omaa erikoisosaamistaan EU-tasolle esimerkiksi hybridiuhkiin liittyen. Konsepti korostaa Euroopan alueellisen puolustuksen merkitystä Natolle, kriisinhallinnan jäädessä pienemmälle huomiolle. Tämä on positiivinen asia Suomelle, koska – kriisinhallinnan tärkeyttä vähättelemättä – Suomi on liittymässä Natoon juuri yhteisen alueellisen puolustuksen takia.

Avainsanat: *strateginen kompassi, strateginen konsepti, EU-Nato yhteistyö, YTPP, Nato, Euroopan turvallisuuspolitiikka*

Summary

In 2022 both the European Union and NATO have published a new strategic guideline document. EU's Compass codifies many aspects of European security cooperation that relate to strategic threats, financing, and concrete action. NATO's Concept updates the common threat perception of the alliance significantly, but otherwise the focus is mainly on reinforcing a traditional view of NATO's role and purpose. Although the foundations of European defence remain unaltered and NATO continues to take a primary role in territorial defence, the Concept opens the door for an increasingly EU-led cooperation in fields such as societal resilience and hybrid threats, and advocates for a more active role of European allies in European defence. Finland benefits from greater defence cooperation particularly in the fields of common financing and procurement initiatives. The partial vagueness of the plans outlined in the documents presents Finland with the chance to have an active role in shaping implementation of policy, especially with regard to its areas of strength. The importance of territorial defence of the North Atlantic is at the forefront of the Concept, with less stress on crisis management than in previous concepts. This shift in focus is positive for Finland, as Finland – not to downplay the importance of crisis management – is joining NATO ultimately due to improved collective territorial defence capabilities.

Key words: *Strategic Compass, Strategic Concept, EU-NATO cooperation, CSDP, NATO, European security*

SISÄLLYS

Tiivistelmä.....	i
1. Johdanto	1
2. Strateginen kompassi ja konsepti	2
2.1 Uhka-arvio.....	3
2.2 Toiminta	5
2.3 Rahoitus ja toteutus.....	7
3. EU:n ja Naton työnjako turvallisuuspolitiikassa	10
4. Johtopäätöksiä vaikutuksista Suomen turvallisuuspolitiikkaan	13
5. Yhteenveto	16
Lähteet.....	17

1. JOHDANTO

Venäjäns suurhyökkäys Ukrainaan helmikuun 24. päivä on aiheuttanut suurimman muutoksen Suomen turvallisuusympäristössä sitten kylmän sodan päättymisen. Suomen toimintaympäristö on epävakaa, vaikeasti ennakoitavissa ja itämeren alueen turvallisuus on pitkäkestoisessa muutoksessa.¹ Samaan aikaan sekä Euroopan unioni, että Nato ovat valmistelleet omia turvallisuuspoliittisia ohjausasiakirjojaan, jotka määrittelevät organisaatioiden strategista suuntaa seuraavan kymmenen vuoden ajan. Sota Ukrainassa on johtanut Suomen Nato-jäsenyyden hakemiseen, joka korostaa Naton strategisen konseptin merkitystä suomalaisessa turvallisuuspolitiikassa entisestään. Ei ole liioiteltua sanoa, että keväällä 2022 tapahtuneet linjaukset määrittelevät pitkälti miltä Suomen turvallisuuspolitiikka näyttää 2030-luvulle asti.

EU:n ja Naton strategiset ohjausasiakirjat, strateginen kompassi ja konsepti, muodostavat tämän työpaperin pohjan. Työpaperi vertaa uusia strategioita EU:n ja Naton aikaisempiin turvallisuuspoliittisiin ohjausasiakirjoihin, analysoi uusista strategioista kumpuavia merkityksiä ja konkreettisia hankkeita, arvioi näiden vaikutusta EU-Nato yhteistyöhön, ja tuottaa laadullisen analyysin ohjausasiakirjojen vaikutuksista Suomen turvallisuuspoliittiseen toimintaympäristöön. Tutkimuskysymykset joihin paperi pyrkii vastaamaan ovat: Miten kahden monikansallisen turvallisuusorganisaation strategista suuntautumista ja keskinäistä työnjakoa voidaan arvioida niiden vuoden 2022 ohjausasiakirjojen perusteella? Millaisia implikaatioita EU:n ja Naton strategisesta suuntautumisesta aukeaa Suomelle?

Työpaperi perustuu laadulliseen tekstianalyysiin kirjallisuuskatsausmaisessa muodossa, jonka pohjana toimii vuonna 2022 julkaistut EU:n strateginen kompassi ja Naton strateginen konsepti. Näiden lisäksi aineistoon kuuluu laaja valikoima akateemisia julkaisuja, ajankohtaisia asiantuntijakommentteja, organisaatioiden virallisia tiedotteita sekä ajatushautomoiden julkaisuja Atlantin molemmin puolin.

¹ Valtioneuvosto: *Ajankohtaisselonteko turvallisuusympäristön muutoksesta*. 2022, s. 10

2. STRATEGINEN KOMPASSI JA KONSEPTI

EU on pyrkinyt muodostamaan yhteistä linjaa unionin puolustuksesta koko nykykuuotoisen olemassaolonsa ajan. Lissabonin sopimuksessa virallistettiin EU:n laajuinen yhteinen turvallisuus- ja puolustuspolitiikka (YTPP), joka korvasi Nato-johtoisen yhteisen ulko- ja turvallisuuspoliittisen linjan EU:n omalla kokonaisuudella.² Uusin lisäys EU:n YTPP-aielmoitusten pitkään listaan on maaliskuussa 2022 julkaistu EU:n strateginen kompassi. Kompassin tarkoituksena on luoda pohja EU:n tavoittelemalle loikalle uudelle tasolle yhteisessä turvallisuuspolitiikassa luomalla strateginen visio seuraavalle 5-10 vuoden jaksolle.³ Kompassi pyrkii tekemään EU:sta pystyvemmän turvallisuuden tuottajan luomalla kaikkien jäsenvaltioiden hyväksymän yhteisen käsityksen Eurooppaan vaikuttavista turvallisuusuhista ja strategisesta toimintaympäristöstä sekä esittämällä konkreettisia ratkaisuja, joilla näihin uhiin voidaan valmistautua ja vastata nopeasti.⁴ Kompassi eroaa edellisistä YTPP-ohjausasiakirjoista siten, että se sisältää aikeiden lisäksi selkeitä ajallisia takarajoja, jotka tuovat hankkeille uskottavuutta.

Nato sen sijaan julkaisi vuoden 2022 kesällä uuden strategisen konseptinsa. Strateginen konsepti on Naton ensimmäinen kokonaisvaltaista strategiaa määrittävä julkaisu sitten vuoden 2010 konseptin, ja sen aikajänne on noin kymmenen vuotta. Muutokset strategisessa turvallisuusympäristössä viimeisen kahdentoista vuoden aikana ovat olleet valtavia. Tärkein näistä muutoksista on Ukrainan sota, jonka johdosta Nato määrittelee Pohjois-Atlantin tilaksi ”*not at peace*”, eli kylmän sodan jälkeinen rauhan aika Euroopassa on päättynyt.⁵ Yleisellä tasolla konsepti on pessimistinen kansainvälisen sääntöpohjaisen järjestyksen tulevaisuudesta, painottaa pelotetta ja yhteistä puolustusta ensisijaisen tärkeinä, ja näkee mahdollisuuden aseistariisunnalle huomattavasti pienempänä kuin aikaisemmat konseptit.⁶

Muodoltaan ja laajuudeltaan konsepti on hyvin erilainen kuin EU:n kompassi. Se ei ole yhtä kattava, tavoitteellinen, tai konkreettinen kuin kompassi. Tämä vaikeuttaa vaikutusten arviointia, koska moni kappale on jätetty tarkoituksellisesti suurpiirteiseksi – mahdollisesti sen pitkän elinkaaren takia. Konseptin rooli ohjausasiakirjana on täten varsin erilainen kuin kompassin.

Konseptin pätehtävä on alleviivata Naton perinteistä roolia turvallisuuden ja kollektiivisen puolustuksen tuottajana Pohjois-Atlantilla. Kun uutta konseptia vertaa esimerkiksi vuoden 2010 konseptiin, on selvää, että Naton painopiste on huomattavasti vahvemmin juuri (itä-)Euroopan puolustuksessa maailmanlaajuisen kriisinhallinnan sijaan. Strategisen toimintaympäristön päivittäminen 2020-luvulle on konseptin mer-

² Koivula, Tommi & Krista Salo: *Yhteistyö, avunanto ja solidaarisuus?: Lissabonin sopimuksen turvallisuuspoliittinen merkitys*. Maanpuolustuskorkeakoulu Strategian Laitos, julkaisusarja 4, 38, 2010, haettu 10.7.2022 osoitteesta https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/74149/StratLA_38w.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

³ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*. 21.3.2022, haettu 10.4.2022 osoitteesta <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/fi/pdf>, s. 15.

⁴ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 15.

⁵ Nato, *NATO 2022 Strategic Concept*. 2022, kappale 6.

⁶ William Alberque, *‘The New NATO Strategic Concept and the End of Arms Control’*, IISS, haettu 12.7.2022 osoitteesta <https://www.iiss.org/blogs/analysis/2022/06/the-new-nato-strategic-concept-and-the-end-of-arms-control>.

kityksellisin anti, jolla on myös suurimmat konkreettiset vaikutukset. Siksi tarkemmin rajatut hankkeet ja varsinkin Naton alaisten organisaatioiden roolit ja tehtävät on jätetty pienemmälle huomiolle kuin EU:n vastaavat kompassissa.

2.1 Uhka-arvio

Molempien ohjausasiakirjojen ytimessä on jäsenmaiden yhteisesti hyväksymä näkemys strategisesta toimintaympäristöstä, ja tärkeimmistä organisaatioiden kohtaamista uhkista.

Ei ole mikään yllätys, että konsepti nimeää Venäjän suoraksi ja merkittävimmäksi uhkaksi Euro-Atlantin alueen rauhalle. Sen lisäksi että konsepti kritisoi Venäjän etupiirijatteluja, aggressiivisuutta, hybridi- ja kyberhyökkäyksiä sekä sääntöpohjaisen järjestelmän vähättelyä, asiakirja mainitsee Venäjän pyrkivän destabiloimaan Euroopan itäistä ja eteläistä naapurustoa. Suomen kannalta merkittävin osa Venäjä-kappaletta koskee ”High North” aluetta, jossa Venäjän kyky horjuttaa Nato-maiden liikkeitä on organisaatiolle strateginen haaste.⁷ Vuoden 2010 konsepti ei maininnut arktista aluetta ollenkaan, mutta sen strateginen tärkeys on kasvanut samassa suhteessa Venäjän arvaamattomuuden kanssa.⁸ Arktisena ja kylmään säähän tottuneena maana Suomella on tärkeä rooli Atlantin pohjoisimpien alueiden puolustuksessa yhdessä mm. Norjan ja Ison Britannian kanssa.

Myös kompassi nostaa ensimmäisenä esiin Venäjän ja sen sotatoimet Ukrainassa, joskin vähemmän yksityiskohtaisesti kuin konsepti. Ukrainan lisäksi Libya, Syyria, Mali ja Keski-Afrikan Tasavalta mainitaan nimeltä toimialueina, joissa Venäjän toiminta on uhka Euroopan turvallisuudelle.⁹ Tästä huolimatta, kompassin Venäjä-analyysi jää varsin pintapuoliseksi. Sitä onkin kritisoitu vanhentuneeksi jo ennen julkaisuaan, koska Venäjän suurhyökkäys Ukrainaan on muuttanut maailmanpolitiikkaa ja Euroopan turvallisuutta niin merkittävästi, ettei sitä ennen valmisteltu asteittaista toimintaa korostava uhka-arvio ja toimintasuunnitelma voi olla ajanmukainen ja toimiva.¹⁰

Konseptin Kiina-analyysi on kovasanainen. Kiina on nimetty Naton suoraksi haastajaksi, joka käyttää ”pahansuopia” keinoja saavuttaakseen geopoliittiset tavoitteensa.¹¹ Tämä on ensimmäinen kerta, kun Kiina on nimetty Naton strategiassa uhkaksi. Jälleen kerran kyber- ja hybriditoiminta on nostettu esiin kilpailijan pääsääntöisesti käyttäminä keinoina vaikuttaa liittolaisiin. Tämän lisäksi Kiinan tavoittelema teknologian, hankintaketjujen ja teollisuuden hallinnan kautta saavutettava taloudellinen vipuvoima on haaste. Sääntöpohjaista järjestelmää horjuttavista toimistaan huolimatta konsepti lupaa Naton olevan avoinna yhteistyölle Kiinan kanssa, mutta tämän tulee tapahtua avoimesti ja toiminnan läpinäkyvyyttä kasvattaen, jotta Naton turvallisuus ei vaarannu.¹²

⁷ Nato, NATO 2022 Strategic Concept. Kappale 8.

⁸ Buchanan, Elizabeth: *Cool Change Ahead? NATO's Strategic Concept and the High North*. NDC Policy Brief no. 7, NATO Defence College, 2022

⁹ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 17.

¹⁰ Witney, Nick: *The EU's Strategic Compass: Brand New, Already Obsolete*. European Council on Foreign Relations, 31.3.2022, haettu 4.4.2022 osoitteesta <https://ecfr.eu/article/the-eus-strategic-compass-brand-new-already-obsolete>.

¹¹ Nato, NATO 2022 Strategic Concept, kappale 13.

¹² Nato, NATO 2022 Strategic Concept, kappaleet 13, 14.

Kompassissa Kiina mainitaan systeemisenä kilpailijana sekä taloudellisena kumppanina ja kilpailijana.¹³ Varsinkin Kiinaan liittyen kompassi painottaa EU:n sitoutumista kansainväliseen sääntöpohjaiseen järjestelmään, multilateralismiin ja eurooppalaisiin arvoihin esimerkiksi ihmisoikeuksiin liittyen.¹⁴ EU:lta Kiina-politiikan onnistuminen vaatii yhtenäisyyttä ja hyvää yhteistyötä strategisten kumppanien kanssa. Tärkeimpiä kumppaneita tässä ovat YK, Nato, G7-ryhmä sekä Yhdysvallat. Tämäkin osio on varsin pintapuolinen, eikä Kiinan aggressiivista politiikkaa Kiina-kriittisissä EU-maissa, esimerkiksi Liettuassa, ole noteerattu mitenkään.

Laajemmassa kuvassa kompassin strateginen uhka-arvio käy läpi mantereet yksi kerrallaan, ja nostaa esiin mahdollisia turvallisuusuhkia ympäri maailman. Suomen näkökulmasta näistä tärkeimmät liittyvät terrorismiuhkiin Lähi-Idän ja Afrikan alueilta, joiden ehkäisyssä EU pyrkii luultavasti ottamaan suurempaa roolia tulevaisuudessa. Tärkeää on myös Yhdysvaltojen huomion keskittymiseen Kiinan kanssa kilpailemiseen Indopasifisella alueella, ja suurvaltojen ja taloudellisten toimijoiden kasvavaan kiinnostukseen arktisista alueista ilmastomuutoksen kiihtyessä.

Konseptin uhka-arvio antaa myös terrorismille paljon huomiota. Se on nimetty keskeisimmäksi asymmetriseksi uhkaksi Nato-maiden kansalaisille ja kansainväliselle rauhalle.¹⁵ Konseptin mukaan terroristiorganisaatiot ovat vahvistaneet verkostojaan ja investoineet korkeamman tason teknologiaan, johtaen aiempaa suurempaan toimintakykyyn. Terrorismi leviää etenkin alueilla, joissa keskushallinto on heikko ja poliittinen tilanne epävakaa. Siksi konsepti näkee Afrikan ja Lähi-Idän epävakauden suorana uhkana Nato-jäsenille.¹⁶ Tässä kamppailussa Nato tarvitsee toimivan strategian tai strategisen kumppanuuden – esimerkiksi aktiivisemmän EU:n kanssa – eteläisessä naapurustossaan, varsinkin kun Kiinan ja Venäjän mielenkiinto alueita kohtaan kasvaa. On huomattavaa, että Nato korostaa terrorismin vastaisessa kamppailussa juuri kumppaneiden merkitystä, joka voi signaloida Naton puolelta passiivisempaa lähestymistapaa kriisinhallintaan kuin ennen.

Merkittävää on myös se, että teknologinen kehitys ja varsinkin kyber- ja avaruusteknologia saavat tärkeän roolin konseptin uhka-arviossa. Nato, vaikkei sitä suoraan konseptissa mainitse, näkee että sen teknologinen ja aseellinen etumatka on vaarassa. Kilpailijat ovat valjastaneet kybertilan jatkuvaan konfliktiin, ja sitä kautta hyökkäykset kriittiseen infrastruktuuriin ovat kasvaneet.¹⁷ Kiinan laajentunut ja älyllistynyt ydinasearsenaali on nimetty suorasanaisesti strategista vakautta horjuttavaksi asiaksi.

Kompassi pyrkii edistämään EU:n hankkeiden toteutumista arvioimalla strategisen uhka-analyysin uudestaan vuoden 2022 loppuun mennessä, ja päivittämällä tätä tästä eteenpäin enintään kolmen vuoden välein, mutta useammin jos EU:n yhteinen tiedusteluvirasto (EU INTCEN) kokee sen tarpeelliseksi.¹⁸ Historiallisesti Nato on pitäytynyt konseptien uhka-arvioissa niitä virallisesti päivittämättä, joten suuria muutoksia

¹³ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 22.

¹⁴ *ibid*

¹⁵ Nato, *NATO 2022 Strategic Concept*, kappale 10.

¹⁶ Nato, *NATO 2022 Strategic Concept*, kappale 11.

¹⁷ Nato, *NATO 2022 Strategic Concept*, kappale 15.

¹⁸ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 39.

tällä saralla tuskin tulee tapahtumaan tämän konseptin elinkaaren aikana. Esimerkkinä edellisen, vuoden 2010 konseptin Venäjä-arvio, jossa se määriteltiin läheiseksi yhteistyökumppaniksi, jollaisena se paperilla säilyi aina vuoteen 2022 asti, vaikkei tämä vuoden 2014 jälkeistä todellisuutta vastannutkaan.

2.2 Toiminta

Kollektiivinen pelote ja puolustus on edelleen määritelty Naton päätehtäväksi.¹⁹ Konseptin mukaan Nato lähestyy puolustusta 360 asteen ajattelulla, eli ottaen huomioon kaikki uhat, kaikilla näyttämöillä ja ollen valmis käyttämään kaikkia puolustuksen haaroja.²⁰ Myös ei-sotilaalliset työkalut mainitaan tässä yhteydessä, vahvistaen käsitystä, että Nato tulee olemaan vahvasti osallisena siviilipuolen turvallisuusjärjestelyissä tulevina vuosina. Käytännössä tämä tarkoittaisi enitsestään laajenevaa resilienssi-, kyber- ja hybridivarautumista, jota Nato on kehittänyt aktiivisesti viime vuosina.²¹

Konseptin yhteistä puolustusta koskeva osio keskittyy lähinnä vakuuttamaan uudelleen Naton strategian monikymmenvuotisia peruspilareita, ja pitää esillä tarpeen jatkaa eri puolustuksen ulottuvuuksien kehittämistä. Konsepti kodifioi erikseen, että aseellinen hybridivaikuttaminen on luettavissa tarpeeksi suureksi uhaksi, että kohteeksi joutunut jäsenvaltio voi vedota 5. artiklaan.²² Nato on pitänyt tätä julkisena kantanaan jo vuodesta 2016, mutta konsepti on ensimmäinen kerta, kun se kodifioidaan virallisesti. Konsepti ei tosin erittele minkä tason hyökkäys luetaan tarpeeksi vakavaksi 5. artiklan aktivoimiseksi, mikä on nähty ongelmaksi vuodesta 2016 lähtien.²³

Konkreettisia toimia Naton deterrenssin kasvattamiseksi on myös jo tehty. Naton nopean toiminnan joukkojen määrää Euroopassa tullaan nostamaan 40 000:sta 300 000:teen vuoteen 2023 mennessä.²⁴ Helmikuun 24. päivän jälkeen Eurooppaan on saapunut 20 000 uutta amerikkalaissohilasta, ja Saksa on luvannut yhden, noin 15 000 sotilaan vahvuisen divisioonan Liettuan puolustamiseen.²⁵ Silti strategian eri kappaleiden konkreettinen toteutus on vielä varsin epäselvää.²⁶

Kriisinhallinta ja varsinkin terrorismin estäminen on tärkeässä asemassa konseptissa.²⁷ Scheunemannin mukaan Nato ei ole kuitenkaan ehtinyt oppia Afganistanin operaation virheistä, ennen kuin Ukrainan sota vei liittouman huomion.²⁸ Kriisinhallinta on kuitenkin konseptin osio, joka antaa eniten painoa kumppanuuksille, ja korostaa

¹⁹ Nato, *NATO 2022 Strategic Concept*, kappale 15.

²⁰ Nato, *NATO 2022 Strategic Concept*, kappale 20.

²¹ Ruhle, Michael & Clare Roberts: *NATO Review - Enlarging NATO's Toolbox to Counter Hybrid Threats*. NATO Review, 19.3.2021, haettu 12.8.2022 osoitteesta <https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/03/19/enlarging-natos-toolbox-to-counter-hybrid-threats/index.html>.

²² Nato, *NATO 2022 Strategic Concept*, kappale 27.

²³ Becker, Jordan, Douglas Lute & Simon Smith: *Don't Let Russia Dominate the Strategic Concept*. War on the Rocks, 28.7.2022, haettu 16.8.2022 osoitteesta <https://warontherocks.com/2022/06/dont-let-russia-dominate-the-strategic-concept/>.

²⁴ Scheunemann, Lena, Hans Binnendijk & Sarah Kirchberger: *Our Experts Decipher NATO's New Strategic Concept*. Atlantic Council, 30.6.2022, haettu 15.7.2022, osoitteestav <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/our-experts-decipher-natos-new-strategic-concept>.

²⁵ Siebold, Sabine: *NATO Vastly Expands Troops at High Readiness for Long-Term Russian Threat*. Reuters, 29.6.2022, haettu 17.8.2022 osoitteesta <https://www.reuters.com/world/europe/nato-vastly-expands-troops-high-readiness-long-term-russian-threat-2022-06-29/>

²⁶ Scheunemann, Binnendijk ja Kirchberger.

²⁷ mm. kappaleet 10, 11, 34, 36

²⁸ Scheunemann, Binnendijk ja Kirchberger.

kumppaniorganisaatioiden ja -maiden tärkeyttä. Kuten jo mainittu, tämä voi olla keino, jolla Nato vähentää omaa taakkaansa kriisinhallintaoperaatioissa. Nato pyrkii kehittämään yhteistyötä YK:n, EU:n, Etyj:in ja Afrikan unionin kanssa, mutta ei anna tarkempia esimerkkejä yhteistyön laadusta.²⁹ Scheunemann lukee tämän mahdollisuutena muille organisaatioille, esimerkiksi EU:lle, määrittää millaista yhteistyötä Naton kanssa halutaan tehdä.³⁰ Kuten monet muut konseptissa esiin nostetut aiheet, tämä herättää kysymyksiä siitä, miten strategiaa tullaan toteuttamaan, mutta korostaa myös Naton muuttunutta suhtautumista, jonka keskiössä on kollektiivinen puolustus.

Toiminnan saralla EU:lla riittää todistettavaa poliittisesta tahdosta edistää suunnitelmiin. EU pyrkii siksi laajentamaan kykyään toimia erilaisissa kriisinhallintatehtävissä huomattavasti. Päähankkeena EU pyrkii muodostamaan 5000 sotilaan vahvuisen nopean toiminnan joukon vuoteen 2025 mennessä, joka harjoittelisi yhdessä jo vuodesta 2023 eteenpäin.³¹ Yksikkö koostuisi maa-, meri- ja ilmavoimista, ja sen päätavoite olisi parantaa EU:n kykyä suorittaa pelastus- ja evakuointioperaatioita.³² Nopean toiminnan joukko olisi ollut EU:lle arvokas voimavara USA:n Afganistanista vetäytymistä seuranneessa sekasorrossa Kabulissa, jossa EU:lla ei ollut kykyä toimia itsenäisesti turvatakseen omat kansalaisensa. EU:n nopean toiminnan joukon kehittämisessä on kuitenkin yksi varsin suuri kompastuskivi. EU:n omaa joukkoa on pyritty kehittämään jo yli kahdenkymmenen vuoden ajan eri muodoissa ilman mainittavaa menestystä. Muun muassa Helsinki Headline Goal osoittautui aivan liian laajaksi ja suureksi kokonaisuudeksi ollakseen poliittisesti hyväksyttävä, EU:n taisteluosastojen joukkoja ei ole koskaan käytetty konfliktinratkaisussa, eivätkä jäsenvaltiot ole juurikaan esittäneet halua käyttää niitä.³³ On vielä epävarmaa, miten ja missä tilanteessa nopean toiminnan joukkoja käytettäisiin – ja löytyykö tällaisen ryhmän kokoamiseen ja ylläpitoon tarpeeksi poliittista tahtoa.

Nopean toiminnan sotilaallisen joukon lisäksi kompassi puoltaa 200 hengen vahvuisen siviiliasiantuntijaryhmän perustamista, kuten jo vuoden 2018 siviili YTPP-sopimus esitti.³⁴ Tämän ryhmän tehtävänä olisi vastata siviiliyhteiskuntaa koskeviin uhkiin nopeasti, esimerkiksi turvaamalla tuomioistuinten ja lainsäädäntöelinten toimintaa kriisialueilla.³⁵ Ryhmän tulisi pystyä kokoontumaan 30 päivässä, ja tekemään itsenäisiä päätöksiä nopeasti. Tämän yksikön toiminta olisi kuitenkin vahvasti riippuvaista logistisesta ja materiaalisesta tuesta, jota EU:n pitäisi pystyä toimittamaan, joten se nivoutuu tiukasti yhteen EU:n nopean toiminnan joukkojen kanssa. Konkretian taso esityksessä on rajoitettu, ja kompassi erittelee tässä vaiheessa vain, että tuleva uusi siviili-YTPP sopimus tulee tarkentamaan tämän joukon toimintaa.³⁶

²⁹ Nato, *NATO 2022 Strategic Concept*, kappaleet 37, 39.

³⁰ Scheunemann, Binnendijk ja Kirchberger.

³¹ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 25.

³² *ibid*

³³ Witney.

³⁴ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 25. Euroopan unionin neuvosto: *Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on the establishment of a Civilian CSDP Compact*. Bryssel, 19.11.2018, haettu 10.7.2022 osoitteesta <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14305-2018-INIT/en/pdf>.

³⁵ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 26.

³⁶ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 27.

Kolmas tärkeä suuntaa antava yksityiskohta YTPP:n toimintaan liittyen on sen tavoite rakentavan pidättäytymisen (constructive abstention) kehittamisestä. Kompassin mukaan EU tulee päättämään tarkemmin siitä, miten EU:sta tehdyn sopimuksen artikla 44 toimii, kun sitä halutaan käyttää.³⁷ Käytännössä tämä tarkoittaa etukäteen tarkkaan suunniteltua prosessia, jonka kautta EU maat voivat helpommin muodostaa pienempiä koalitioita, jotka voivat toimia EU-mandaatilla ulko- ja turvallisuuspoliittisissa operaatioissa. Tähän mennessä artiklaa ei ole pantu käytäntöön vielä kertaakaan Lissabonin sopimuksen hyväksymisen jälkeen, joten sen toimintaprosessi on epäselvä, mikä on voinut vaikuttaa myös käytön vähyyteen.³⁸ Rakentavan pidättäytymisen etenemissuunnitelman pitäisi olla valmiina 2023 mennessä, jolloin pienempi ryhmä jäsenvaltioita voisi vastata turvallisuusuhkiin ja kriiseihin nopeammin ja agilimmin, kunhan ne toimivat EU viitekehyksen mukaisesti ja Euroopan neuvoston valvonnan alaisena. Toisaalta, prosessia on pyritty selkeyttämään jo vuodesta 2015 eteenpäin ilman merkittävää edistystä.³⁹ Rakentava pidättäytyminen voi saada tulevaisuudessa suurenkin merkityksen, jos sen käytöstä tehdään helppoa. Maailman turvallisuuspoliittinen aselema on murroksessa Ukrainan sodan johdosta, ja monet maat asemoituvat uudelleen suurvaltasuhteiden muuttuessa ja maailmantilanteen ollessa epävakaa. Siksi EU:lle on tärkeää, että halukkaat jäsenmaat pystyvät toimimaan nopeastikin.

2.3 Rahoitus ja toteutus

EU:n strateginen kompassi on laajuudeltaan huomattavasti suurempi kuin status quo-painotteinen konsepti. Kompassi käsittelee perusteellisesti sitä, miten EU-tason puolustusaloitteita rahoitetaan sekä miten niiden toteutusta voidaan muuten edistää.

Yhteishankkeiden rahoitus on tärkeässä roolissa, kun kompassin hankkeita aletaan toteuttaa, ja jäsenmaiden tulee osoittaa sitoutumisensa. Kompassi antaa viitteitä kunnianhimoisista muutoksista liittyen YTPP:n rahoitukseen. Rahoitus Suomellekin tärkein osa kompassia, koska sen painottamat uudet rahoitusmahdollisuudet tarjoavat Puolustusvoimille mahdollisuuden monipuolisen ja modernin materiaalin hankintaan⁴⁰, sekä parantavat kotimaisen puolustusteollisuuden mahdollisuuksia hyötyä skaalaeduista. Laajempi rahoituspohja ja kulujen jakaminen muiden maiden kanssa mahdollistavat tehokkaamman rahankäytön, joka on yksi uuden strategian prioriteeteista.⁴¹

EU on kehittänyt useita mekanismeja yhteistä rahoitusta varten viime vuosina, tärkeimpänä vuonna 2019 hyväksytty EU:n puolustusrahasto, mutta kompassi nostaa esiin muitakin uusia kannustimia yhteiseen tuotekehitykseen ja hankintoihin. Kompassin mukaan komission pitäisi vuoden 2023 alkupuolella valmistella ehdotus alv vapautuksesta, jos jäsenmaat tekevät puolustukseen liittyviä hankintoja yhdessä.⁴²

³⁷ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 30.

³⁸ Grevi, Giovanni ym.: *Differentiated Cooperation in European Foreign Policy: The Challenge of Coherence*. EUIDA Policy Papers nro. 5, 2020, haettu 15.6.2022 osoitteesta https://www.epc.eu/content/PDF/2020/EU_IDEA_challenge_of_coherence.pdf

³⁹ Grevi ym. s. 7

⁴⁰ Korvala, Petteri, *Keskustelutilaisuus Euroopan Unionin Puolustusyhteistyön Kehittämisestä*, Tiedekulma Live, Helsinki, 2.5.2022.

⁴¹ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 43.

⁴² Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 46.

Tämä kannustaisi jäsenmaita suunnittelemaan hankintoja yhdessä ja poistaisi päällekkäisyyksiä. Tuotanto ja kehityspuolella kompassi mainitsee EU:n puolustusrahaston kehittämisen.⁴³ Jo olemassa olevaa puolustusrahaston bonussysteemiä on tarkoitus kehittää pidemmälle ja tarjota entistä suurempia bonuksia, jos jäsenvaltiot sijoittavat yhteiseen kehitystyöhön.

Kompassi mainitsee myös tehokkaamman julkis-yksityisen yhteisrahoittamisen muun muassa Euroopan investointipankin kautta, jonka tavoitteena on varmistaa rahoitus EU:n teknologisen suvereniteetin kehitykselle.⁴⁴ Näin EU pyrkii tukemaan jäsenvaltioiden yhteistä toimintaa ja hankkeita tuotantoketjun kaikissa osissa, kehitystyöstä hankintoihin. Päällekkäisyyksiä välttävä EU-tason yhteistyö puolustushankinnoissa säästäisi Euroopan parlamentin julkaiseman raportin mukaan jopa \$26 miljardia vuodessa, eli noin 10% vuoden 2020 EU-maiden yhteenlasketusta vuosittaisesta puolustusbudjetista.⁴⁵

Kompassin rahoitus-luku nimeää kärkihankkeet maa-, meri- ilma-, avaruus- ja kyberalalle. EU:n puolustusteollisuuden tavoitteena on kehittää uuden aikakauden panssarivaunuja, uusimman teknologian miehittämättömiä aluksia sekä merelle että ilmaan, avaruuspohjaisia kommunikaatiosysteemejä, sekä parantaa asevoimien liikkuvuutta kyberkapasiteeteilla.⁴⁶ Nämä hankkeet korostavat EU:n tavoitetta parantaa kyvykkyyttä kehittää omaa korkean teknologian puolustusteollisuutta, jotta EU välttäisi strategiset riippuvuudet paremmin tulevaisuudessa.⁴⁷

Kompassi painottaa pysyvän rakenteellisen yhteistyön, Euroopan puolustusrahaston ja neuvoston yhteistyötä sekä vuosittaisia kokouksia, joissa puolustusministerit ja laitosten toimijat keskustelisivat hankkeiden edistymisestä.⁴⁸ Tähän mennessä jäsenvaltiot eivät ole näyttäneet halukkuuttaan hyödyntää potentiaalisia organisaatioiden välisiä synergioita, ja ovat olleet passiivisia kokouksiin liittyen. Tämä on johtanut eri hankkeiden, joilla on näennäisesti sama päämäärä, siiloutumiseen. Poliittinen tahto luoda keskitetty 'päämaja', jossa YTPP:n keskeiset toimijat pystyisivät hyödyntämään yhteistä toimintaa ja minimoimaan päällekkäisyyksiä on liian pieni, ja johtaa helposti yli-institutionalisoitumiseen ja byrokraatisoitumiseen.⁴⁹

Kokonaisuudessaan kompassi, laajuudestaan huolimatta, lanseeraa vain vähän kokonaan uusia hankkeita. Sen sijaan se pyrkii kodifioimaan ja luomaan kaikkien jäsenmaiden hyväksymiä yhteisiä tavoitteita uhkista, toiminnasta ja rahoituksesta. Suurin osa hankkeista perustuu jo olemassa oleviin EU-tason järjestelmiin, joihin kompassi pyrkii puhaltamaan uutta tuulta, konkretiaa ja poliittista sitoutumista.

⁴³ ibid

⁴⁴ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 50.

⁴⁵ Blanca Ballester, 'European Common Security and Defence Policy.' (European Parliament. Directorate General for Internal Policies of the Union., 2013), s. 7 <<https://data.europa.eu/doi/10.2861/28157>> [haettu 25 July 2022]. World Bank, 'Military Expenditure (Current USD) - European Union | Data' <<https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.CD?locations=EU>> [haettu 13 July 2022].

⁴⁶ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 50.

⁴⁷ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 49.

⁴⁸ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 46.

⁴⁹ Kaim ja Kempin, s. 4.

Huolimatta yrityksestä luoda yhtenäinen ja ennen kaikkea toimiva strategia, kompassissa on rakenteellinen ongelma, joka vaikuttaa lähes jokaisen hankkeen onnistumismahdollisuuksiin. Vastuu on jaettu niin monelle tekijälle, että on vaikea määrittää kenen vastuulla toteutus on.⁵⁰ Mukana on sekä uusia, että jo olemassa olevia EU:n laitoja. PRY, Euroopan puolustusrahasto ja EU:n vuosittainen puolustuselonteko tarjoavat paljon synergiamahdollisuuksia, mutta tehtävien, rahoituksen ja uusien hankkeiden jakaminen toisistaan irrallisten toimijoiden välille tekee tämän vaikeaksi.⁵¹

	Kompassi	Konsepti
Venäjä	Euroopan suurin turvallisuusuhka. Pyrkii luomaan oman vaikutuspiirin itä-Eurooppaan. Aiheuttaa kriisejä myös mm. Afrikassa opportunistisella toiminnalla.	Suurin turvallisuusuhka Euro-Atlantin alueella. Pyrkii luomaan oman vaikutuspiirin itä-Eurooppaan. Konventionaalisen- ja ydinasearsenaalin kasvattaminen lisää uhkaa.
Kiina	Systeeminen haastaja, mutta myös taloudellinen kumppani ja kilpailija. Asymmetriset talousriippuvuudet ja Kiinan hybridi-vaikuttaminen vaikeuttavat yhteistyötä EU:n näkökulmasta.	Systeeminen haastaja, joka horjuttaa sääntöpohjaista järjestelmää poliittisin, taloudellisin ja sotilaallisin keinoin. Globaalien hankintaketjujen riippuvuus Kiinasta suuri uhka.
EU-Nato yhteistyö	Ajaa strategisempaa ja järjestelmällisempää yhteistyötä organisaatioiden välille mm. säännöllisen poliittisen dialogin kautta.	Avoim yhteistyölle, mutta konseptissa ei ole konkreettisia ehdotuksia yhteistyön tiivistämisestä
Kriisinhallinta	Näkee EU:n tärkeässä asemassa kansainvälisessä kriisinhallinnassa. Perustamassa sekä sotilaallisen että ei-sotilaallisen osaston vastaamaan kriiseihin nopeasti.	Edelleen yksi Naton ydintehtävistä, mutta jää pienemmälle huomiolle kuin alueellinen puolustus. Mainitsee kriisien ehkäisyn olevan avainasemassa.

Kaavio 1. Tärkeimmät yhtäläisyydet ja erot ohjausasiakirjojen välillä

⁵⁰ ibid

⁵¹ Kaim ja Kempin.

3. EU:N JA NATON TYÖNJAKO TURVALLISUUSPOLITIIKASSA

EU:n ja Naton yhteistyö ja työnjako turvallisuuspolitiikassa on ollut varsin selkeä viime vuosina. Natolle ovat kuuluneet ns. 'kovat' turvallisuushankkeet, eli aseelliset operaatiot pahimmilla kriisialueilla kuten sodat Afganistanissa ja Kosovossa.⁵² EU sen sijaan asemoituu 'pehmeäksi' suurvallaksi, jonka päätehtävä on pyrkiä tukemaan toimivia valtioiden instituutioita – esimerkkinä Naton ohella Afganistanissa ja Kosovossa toimineet EUPOL ja EULEX operaatiot.⁵³ EU:lla on kuitenkin suhteellisen vahva mandaatti toimia myös kovissa operaatioissa sellaisilla alueilla, joissa Yhdysvaltojen aseellinen toiminta on poliittisesti arkaluontoista, esimerkiksi Lähi-idän ja Pohjois-Afrikan alueella ja Georgiassa.⁵⁴ Ukrainan sodassa EU on jäänyt lähinnä taloudelliseksi toimijaksi, asettaen pakotteita Venäläisille yrityksille ja yksityishenkilöille. Samalla suuri osa aseavusta Ukrainaan tulee joko suoraan tai välillisesti Yhdysvalloilta tai Britannialta itäeurooppalaisten Nato-liittolaisten kautta.⁵⁵ Tämä vahvistaa käsitystä perinteisestä kova-pehmeä työnjaosta Naton ja EU:n välillä.

Strateginen kompassi alleviivaa tätä suhdetta varsin selkeästi: EU:n yhteiset puolustushankkeet täydentävät Naton Euroopan puolustusta, eivätkä pyri korvaamaan Naton toimintaa alueella.⁵⁶ Nato on ja pysyy Euroopan puolustuksen kannalta tärkeimpänä ja korvaamattomana kumppanina.⁵⁷ Tästä huolimatta EU:n ja Naton työnjakoa ei ole kodifioitu mihinkään, ja täten järjestöjen yhteistyöstä puuttuu, ainakin julkisesti, yhteinen strateginen suuntaus.⁵⁸ Yhteistyösopimukset allekirjoitetaan monenvälisten organisaatioiden, ei jäsenmaiden toimesta, tarkoittaen, että organisaatioiden sitoutuminen yhteistyöhön varsinkin strategisella tasolla on epävarmaa. Niin kauan, kun Lisabonin sopimus on voimassa nykymuotoisena, EU ei voi toimia jäsenmaiden puolesta ulko- ja turvallisuuspolitiikassa, ja jäsenvaltioilla on oikeus olla osallistumatta sovitettuun yhteistoimintaan.⁵⁹ Natossa tämä tulee vielä vahvemmin esiin, koska kyseessä on vielä vahvemmin hallitustenvälinen organisaatio. Siksi poliittinen tahto ja sitoutuminen jäsenvaltioissa on tärkeää, jos EU ja Nato haluavat kehittää yhteistä ja selkeää strategista suuntaa, etenkin nopeasti muuttuvassa 20-luvun turvallisuusympäristössä.

Hybridivaikuttamismahdollisuudet, kuten kyber- ja informaationsodankäynti ovat kasvaneet viime vuosikymmeninä vaikeuttamaan sodan- tai rauhantilan määrittämistä entisestään. Kovan ja pehmeän vallankäytön ero on huomattavan pieni, ja konkreettisen rajan piirtäminen hankalaa tai jopa mahdotonta. Siksi EU näkee hybridikonfliktit yhte-

⁵² Tardy, Thierry & Gustav Lindström: *The Scope of EU-NATO Cooperation*. NATO and the EU: The Essential Partners, NATO Defense College, 2019, s. 5–14, haettu 2.5.2022 osoitteesta <https://www.jstor.org/stable/resrep19964.6>.

⁵³ Tardy ja Lindström.

⁵⁴ Mayer, Sebastian: The EU and NATO in Georgia: Complementary and Overlapping Security Strategies in a Precarious Environment. *European Security* vol. 26, 2017, s. 435–53.

⁵⁵ Drea, Eoin: *The Anglosphere Is Saving Ukraine While the EU Is Saving Itself*. POLITICO, 9.5.2022, haettu 10.5.2022 osoitteesta <https://www.politico.eu/article/anglosphere-saving-ukraine-not-eu/>.

⁵⁶ Euroopan unionin neuvosto: Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 10.

⁵⁷ Pascu, Ioan Mircea & Olga Chiriac: On EU Strategic Autonomy: EU-NATO-US Cooperation in an Era of Renewed Great Power Competition. *Europolicy-Continuity and Change in European Governance* vol. 15, 2021, s. 5–33.

⁵⁸ Tardy ja Lindström.

⁵⁹ Pascu ja Chiriac.

nä suurimmista Eurooppaa uhkaavista turvallisuushaasteista, ja pyrkii vastaamaan niihin entistä laajemmalla työkalupakilla.⁶⁰

Nato on myös kehittänyt omia valmiuksiaan vastata hybridiuhkiin, muun muassa perustamalla erinäisiä hybridiuhkiin vastaamiseen erikoistuneita yksiköjä.⁶¹ Joint Intelligence and Security Division (JISD) on Naton vuonna 2017 perustama yksikkö, joka on keskittänyt hybridiuhkien analysointiin erikoistuneet siviili- ja sotilastoimijat saman katon alle. JISD on järjestänyt harjoituksia yhdessä EU:n ja muiden ”korkeimman tason siviilipäätäjien” kanssa osana Naton panostusta hybriditilanteisiin.⁶² Toisena esimerkkinä organisaatioiden yhteistyöstä tällä saralla toimii Helsingissä sijaitseva Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus, jonka perustamisessa sekä EU, että Nato olivat avainasemassa.⁶³ Tämänkaltaisen asymmetrisiin uhkiin varautuminen kääntää EU:n toimintaa lähemmäksi sotilaallista yhteistyötä, mutta myös Natoa lähemmäksi siviilipuolen toimijoita.

Epävarmuutta aiheuttava tekijä EU:n ja Naton suhteessa on Yhdysvaltain muuttuva ulkopoliittinen linja, joka on pitkälti riippuvainen senhetkisestä presidentistä.⁶⁴ Clintonin ja Bush nuoremman aikakaudella USA suhtautui EU:n puolustushankkeisiin erittäin varauksellisesti ja pelkäsi Naton aseman puolesta.⁶⁵ Trumpin aikakaudella taas Yhdysvallat kyseenalaisti koko sotilasliiton tarpeellisuuden ja vaati Naton euroopalaisilta jäseniltä suurempia panostuksia puolustukseen.⁶⁶ Obaman ja nyt Bidenin Yhdysvallat sijoittuu suurin piirtein näiden väliin.⁶⁷ Tämä muuttuva suhtautuminen EU:hun ja Natoon on kannustanut EU:ta etsimään omia ratkaisujaan jo 90-luvun lopusta saakka, joten viime vuosina paljon pinnalla ollut strategisen autonomian⁶⁸ tavoittelu ei ole mitään uutta. Koska EU ei halua korvata Natoa turvallisuuden tuottajana, vaan korostaa Naton tärkeyttä Euroopan puolustuksessa, EU:n yhteiset hankkeet voidaan nähdä osana laajempaa kuvaa Euroopan maiden vastuunkannosta liittyen Naton vaatimiin puolustusmenoihin ja -kykyyn.⁶⁹ Strateginen autonomia on enemmänkin varautumista mahdolliseen, joskin epätodennäköiseen maanjäristykseen Yhdysvaltojen ulkopoliitikassa, joka voisi johtaa maan vetäytymiseen Natosta ja/tai

⁶⁰ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*, s. 12.

⁶¹ Nato: NATO's Response to Hybrid Threats. 21.6.2021, haettu 4.5.2022 osoitteesta https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm.

⁶² Rühle ja Roberts.

⁶³ ibid

⁶⁴ Lippert, Barbara, Nicolai Von Ondarza & Volker Perthes: *European Strategic Autonomy: Actors, Issues, Conflicts of Interests*. Stiftung Wissenschaft und Politik, SWP Research Paper, 2019, haettu 2.5.2022 osoitteesta

<https://doi.org/10.18449/2019RP04>; Howorth, Jolyon: EU-NATO Cooperation: The Key to Europe's Security Future', *European Security*, 26.3 (2017), s. 454–59, haettu 10.5.2022 osoitteesta

<https://doi.org/10.1080/09662839.2017.1352584>; Lubkemeier, Eckhard: *Standing on Our Own Feet?*. Stiftung Wissenschaft und Politik, SWP Research Paper, 2021, haettu 2.5.2022 osoitteesta https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2021RP01_EuropeanSelfDefence.pdf.

⁶⁵ Howorth, Jolyon: *EU-NATO Cooperation and Strategic Autonomy: Logical Contradiction or Ariadne's Thread?*.

KFG Working Paper nro. 90, 2018, haettu 10.5.2022 osoitteesta https://www.polsoz.fu-berlin.de/en/v/transformeurope/publications/working_paper/wp/WP_90_Howorth/index.html.

⁶⁶ ibid

⁶⁷ Howorth, *EU-NATO Cooperation and Strategic Autonomy: Logical Contradiction or Ariadne's Thread?*.

⁶⁸ Laajasti kyky toimia itsenäisesti ja EU:n itsensä valitsevien yhteistyökumppanien kanssa EU:n omien normien mukaisesti, eli ei yksin, mutta omilla ehdoilla. Ks. Martikainen (2022).

⁶⁹ Retter, Lucia ym.: *European Strategic Autonomy in Defence: Transatlantic Visions and Implications for NATO, US and EU Relations*. RAND Corporation, 9.11.2021, haettu 2.5.2022 osoitteesta https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA1319-1.html.

Euroopan puolustuksesta.⁷⁰ Strategisen autonomian merkitys EU:n YTPP:tä ajatellen ei liity sodankäyntiin itsessään. Sen sijaan, käsite liittyy kykyyn tuottaa puolustusta, esimerkiksi siten, että kansallisen turvallisuuden vaatima infrastruktuuri, resilienssi ja puolustusteollisuus ovat olemassa EU:n sisällä. Tämä on tärkeä ero, sillä se vaikuttaa myös kompassissa mainittujen hankkeiden painotukseen.

Tästä syystä *Invest* on avainluku strategiseen autonomiaan liittyen, sillä juuri hankkeiden yhteisrahoitus ja eurooppalaisen tuotannon kehittäminen parantaa valmiutta tuottaa omaa toimintakykyä, jos tähän jossain vaiheessa tulee tarve. Jos EU-maat hankkivat aseensa eurooppalaisilta tuottajilta sekä sijoittavat EU:n sisäiseen tutkimus- ja kehitysohjelmaan, myös valmius todelliseen autonomiaan säilyy, vaikka puolustus ja kovat operaatiot lepäävätkin nyt ja tulevaisuudessa Nato-yhteistyön varassa. Tilannetta voi melkein verrata Suomen Nato-optioon: niin kauan kuin ulkopoliittinen tilanne ei muutu ratkaisevasti, EU säilyttää mahdollisuuden tavoitella autonomiaa, ottamatta kuitenkaan selkeää ja konkreettista askelta tätä kohti.

⁷⁰ Lubkemeier, Retter ym.

4. JOHTOPÄÄTÖKSIÄ VAIKUTUKSISTA SUOMEN TURVALLISUUSPOLITIikkaAN

Suomi on kehittänyt kansainvälistä puolustusyhteistyötä systemaattisesti koko 2010-luvun ajan, varsinkin vuoden 2012 puolustuselonteon jälkeen.⁷¹ Koska EU:n hankkeet strategisen autonomian saralla eivät ole saaneet tuulta alleen, mutta Puolustusvoimat on nojannut kansainväliseen yhteistyöhön Georgian sodan alkamisesta saakka⁷², voi Suomen matkaa kohti sotilasliittoa luonnehtia luontevaksi poluksi, jonka siemenet kylvettiin 90-luvun lopussa ja 2000-luvun alussa, Suomen liityessä EU:hun ja nk. Nato-option tullessa pysyväksi osaksi hallitusohjelmia.⁷³ Puolustusvoimat on kehittänyt yhteistyötä systemaattisesti, harjoitellut yhdessä Ruotsin, Norjan ja etenkin Yhdysvaltojen kanssa ja osallistunut Naton kansainvälisiin harjoituksiin, sekä edistänyt puolustusyhteistyön kehittämistä EU:n sisällä.⁷⁴ Myös Puolustusvoimien asehankinnat on pitkään tehty Nato-yhteensopivuus mielessä ja materiaalin määrää on karsittu, jotta tämä on ollut mahdollista.⁷⁵ Näiden päälle on tullut yhteistyö Britannian johtamissa JEF-joukoissa, joissa on mukana yhdeksän pohjan- ja itämeren maata.

Kuten jo aiemmin mainittu, kompassi ei muuta EU:n roolia Euroopan puolustuksessa perustavanlaatuisesti, ja se tulee säilyttämään roolinsa pääasiallisesti siviilipuolen toimijana ja turvallisuuden tuottajana hybridiuhkia vastaan.⁷⁶ Rahoituspuolella sen sijaan EU:lla on paljon annettavaa, ja taloudellinen infrastruktuuri puolustushankintojen integrointiin on jo olemassa. Vaikka säästöt eivät ole Puolustusvoimien määrittelemä tavoite, voidaan säästöt lukea puolustuskykyä vahvistaviksi toimiksi, koska ne vapauttavat resursseja käytettäväksi muualla.⁷⁷ Olettaen, että Suomesta tulee Nato-jäsen, ja että EU:n rahoitushankkeet kuten PRY ja Euroopan puolustusrahasto toteutuvat tuottamaan halvempia ja tehokkaampia hankintoja, Suomi pystyy järjestämään maanpuolustuksen modernimmalla ja laajemmalla kalustolla kuin ennen – tarpeellinen lisä ottaen huomioon 2000-luvun leikkaukset.⁷⁸ Samalla Suomelle aukeaa ovi pysyvä uusimman aseteknologian kehityksessä aallonharjalla, sekä tutkimus- ja kehitystyön, että hankintojen kautta. Myös Ukrainan sota on johtanut puolustusmäärärahojen korotukseen⁷⁹, joten on todenäköistä, että puolustusmateriaalihankinnoissa tapahtuu suuria kauppoja tulevien vuosien aikana.

⁷¹ Pesu, Matti, *Koskiveneellä kohti valtaviitaa: suomen puolustuspolitiikka kylmän sodan lopusta 2010-luvun kiristyneeseen turvallisuusympäristöön*. Puolustusministeriön julkaisuja, 2017, haettu 22.7.2022 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79901/01_17_Pesu_Koskiveneella%20kohti%20valtaviitaa_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

⁷² Edström, Håkan, Gyllensporre, Dennis & Jacob Westberg: *Military Strategy of Small States: Responding to External Shocks of the 21st Century*. Cass Military Studies, Lontoo, Routledge, 2019.

⁷³ Pesu, s. 95–115. Fred Blomberg, 'Suomen Turvallisuuspoliittinen Dilemma', in *Suomen Turvallisuuspoliittisen Ratkaisun Lähtökohdat*, Julkaisusarja 1, 4 (Maanpuolustuskorkeakoulu), 2016, 489–545.

⁷⁴ Edström, Gyllensporre ja Westberg, s. 126–27; Puolustusministeriö: 'Kansainvälinen harjoitusyhteistyö'. Haettu 13.5.2022 osoitteesta https://www.defmin.fi/vastuualueet/kansainvalinen_harjoitusyhteistyo.

⁷⁵ Edström, Gyllensporre ja Westberg.

⁷⁶ Biscop, Sven: *EU and NATO Strategy: A Compass, a Concept, and a Concordat*. Egmont Institute, 1.3.2021, haettu 20.7.2022 osoitteesta <https://www.jstor.org/stable/resrep30609>

⁷⁷ Lehtonen, Juha-Matti & Tommi Koivula: Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. *Tiede ja ase*, 2020 haettu 26.7.2022 osoitteesta <https://journal.fi/ta/article/view/101304>

⁷⁸ Edström, Gyllensporre ja Westberg, s. 126–27.

⁷⁹ Valtioneuvosto: *Maanpuolustuksen määrärahoja korotetaan huomattavasti*. 5.4.2022, haettu 1.8.2022 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/-/maanpuolustuksen-maararahoja-korotetaan-huomattavasti>.

Euroopan puolustusrahaston hyödyt Suomen puolustusteollisuudelle ovat jo havaittavissa, samoin kuin strategisen kompassin nimeämät kehitysprioriteetit. Patrian johtama kansainvälinen FAMOUS2-yhteishanke Maavoimien ajoneuvojen kehittämiseksi on saanut rahastosta 95 miljoonan euron rahoituksen.⁸⁰ Tämän kaltainen kansainvälinen tutkimus- ja kehitysyhteistyö on Suomelle varsin uutta. Siksi onkin oikeutettua sanoa, että puolustusrahasto ja muut kompassissa esitetyt kannustimet tarjoavat Suomelle mahdollisuuden osallistua suurempiin projekteihin pienemmällä riskillä kuin ennen.⁸¹ Projektin suuruutta Euroopan puolustuksen näkökulmasta korostaa se, että FAMOUS2:n rahoitus on lähes 8% puolustusrahaston 61:lle hankkeelle jakamasta 1,2 miljardista eurosta, ja siten suurin yksittäisen projektin saama apuraha.⁸² Hanke on myös täysin linjassa kompassin alleviivaamien prioriteettien kanssa, eli kehittää pansariajoneuvojen uusinta sukupolvea sekä edistää nopeaa joukkojen liikuttelua – joista molemmat lukeutuvat kompassin tärkeimmiksi nimeämiin puolustusteollisuuden tavoitteisiin.

Naton rooli Euroopan sisäisen turvallisuuden ja keskinäisen avunannon ensisijaisena takaajana on näkynyt Suomen turvallisuuspoliittisissa ratkaisussa. 2010-luvulla Suomi on aktiivisesti syventänyt yhteistyötään Naton kanssa, samalla kun EU (jä lähinnä sen suurimmat jäsenmaat Ranska ja Saksa) on pyrkinyt rakentamaan vahvempaa ja yhtenäisempää YTPP:tä.⁸³ Kahdenvälinen yhteistyö Yhdysvaltojen kanssa on lisääntynyt, Suomi on osallistunut Naton harjoituksiin ja allekirjoitti isäntämaasopimuksen Naton kanssa vuonna 2014. Suomen Nato-jäsenyyden myötä konseptin tärkein anti onkin, että Venäjän synnyttämä uhka ja Euroopan alueellinen puolustus ovat kodifioitu Naton strategiaan organisaation tärkeimpinä teemoina. Suomen Nato-jäsenyydessä on lopulta kyse juuri oman alueellisen puolustuksen vahvistamisesta ja entistä uskottavamman deterrenssin luomisesta. Vaikka terrorismin kitkeminen ja Kiina-haaste ovat mukana konseptin uhka-arviossa, on Suomen kannalta positiivista, että nämä ovat selkeästi pienemmässä roolissa kuin Euroopan alueellinen puolustus.

Suuri osa kompassin ja konseptin suunnitelmista ovat kuitenkin olemassa vasta teoreettisella tasolla, ja saavat todellisen muotonsa vasta tulevien vuosien aikana, kun strategiaa aletaan panemaan toimeen. Esimerkkeinä uusien strategioiden mukana tulevasta epävarmuudesta toimii molempien organisaatioiden tavoittelema parempi varautuminen kyberuhkiin, sekä parempi kapasiteetti vastata asymmetrisiin turvallisuusuhkiin Euroopan ulkopuolella. Kompassi ja konsepti molemmat lupailevat toimintaa ja uudistuksia tällä saralla, mutta konkreettiset rungot suunnitelmien toteuttamiselle puuttuvat, eikä niiden toteutumisesta ole varmuutta. Tämä riski korostuu etenkin kyber, hybridi ja asymmetrisistä uhkista puhuessa, koska ne vaativat paljon resursseja eri aloilta, jotta niihin voidaan vastata tehokkaasti.⁸⁴

⁸⁰ Euroopan komissio: *FAMOUS2*. 2022, haettu 18.7.2022 osoitteesta https://defence-industry-space.ec.europa.eu/funding-and-grants/calls-proposals/european-defence-fund-2021-calls-proposals-results_en#details

⁸¹ Lehtonen ja Koivula, s. 139.

⁸² Euroopan komissio.

⁸³ Pesu.

⁸⁴ Hagelstam, Axel, & Kirsti Narinen: *NATO Review - Cooperating to Counter Hybrid Threats*. NATO Review, 23.11.2018, haettu 25.7.2022 osoitteesta <https://www.nato.int/docu/review/articles/2018/11/23/cooperating-to-counter-hybrid-threats/index.html>.

Suunnitelmien abstraktiuden voi nähdä myös mahdollisuutena. Nato- ja EU-Suomi pystyy tulevien vuosien aikana vaikuttamaan siihen, millaiseksi strategia todellisuudessa muovautuu, ja viemään Suomen kokonaisvaltaisen puolustuksen mallia Eurooppaan. Suomen kokemukselle Tässä tehtävässä Suomi on jo ottanut roolia Helsingin hybridiosaamiskeskuksesta järjestettyjen kokonaismaanpuolustuksen kurssien kautta, joissa Suomen mallia on koulutettu esimerkiksi Nato-jäsenmaille.⁸⁵ Kokonaisvaltaisen varautumisen tärkeys korostuu kompassissa ja konseptissa. Muun muassa ilmastonmuutos, energiaturvallisuus ja julkinen terveys nousevat asioina, jotka tulevat vaikuttamaan ratkaisevasti Euroopan turvallisuuteen tulevina vuosina.⁸⁶ Siksi Suomen kokonaismaanpuolustukseen perustuva strategia ja sen mukana tuomat kokemukset voivat olla tärkeässä asemassa, kun organisaatiot panevat strategiaa toimeen, ja Eurooppa alkaa varautua tehokkaammin hybridi- ja muihin asymmetrisiin uhkiin. Yhteinen asymmetristen uhkien vastaamiseen keskittyvä toiminta vakauttaa koko EU-aluetta, ja hyödyttää sitä kautta myös Suomea sekä suoraan että välillisesti.

Kaiken kaikkiaan Suomen on tärkeä ottaa kokoaan suurempi rooli edistääkseen strategioiden toimeenpanoa poliittisella tasolla. Suurin ongelma varsinkin EU-tasolla on ollut poliittisen tahdon vähyys suunnitelmien edistämiseksi. Ottamalla aktiivisen roolin Suomi pystyy nostamaan itselleen tärkeimmät asiat esiin, ja edistämään niiden toteutumista. Tällä saralla voi jo varovaisesti nostaa hattua valtiojohdolle, koska sekä Helsingin hybridiosaamiskeskus että Patrian puolustusrahaston rahoittama panssariajoneuvohanke ovat juuri sellaista monenvälistä yhteistyötä mitä kompassi peräänkuuluttaa. Tehtävää on kuitenkin vielä paljon, varsinkin kompassin laajuus huomioon ottaen.

Venäjän hyökkäyssota Ukrainassa on luonut ehkä ainutkertaisen hetken EU:n historiassa, kun kaikki jäsenmaat (ehkä Unkaria lukuun ottamatta) ovat löytäneet yhteisymmärryksen turvallisuuspoliittisissa kysymyksissä, ja pitäneet näitä ensisijaisen tärkeinä. On myös positiivista, että EU ja Nato ovat ilmeisesti saaneet aikaan yhteisymmärryksen organisaatioiden rooleista ja sen sijaan, että haukkuisivat toisiaan aivokuolleiksi, voivat nyt keskittyä ja strategioiden toteuttamiseen. Tässä vaiheessa jää kuitenkin vielä nähtäväksi kestääkö yhteisymmärrys ja pysyykö poliittinen tahtotila yllä, etenkin kun talouskriisin uhka roikkuu monen EU-maan yllä. Taistelujoukkojen ja EU:n yhteisten kovien operaatioiden toteutumisen suhteen ei ainakaan kannata pidättää hengitystä.

⁸⁵ Hagelstam ja Narinen.

⁸⁶ Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta.*

5. YHTEENVETO

Kompassista sekä yleisemmin EU:n viime vuosien linjauksista voisi päätellä organisaation siirtyvän enenevässä määrin perinteiselle Naton vastuualueelle, eli yhteiseen alueelliseen puolustukseen ja strategiseen autonomiaan, ainakin jos EU:n retoriikkaa on kuunteleminen. EU:n omien taisteluryhmien perään haikaillaan edelleen, EU haluaa kehittää omaa valmiuttaan toimia Euroopan ulkopuolisissa monimutkaisissakin operaatioissa, ja yhteisiä meri- ja ilmaoperaatioita halutaan laajentaa.

Todellisuudessa puolustusmenojen kasvu sekä EU:n yhteiset sotilasoperaatiot eivät kuitenkaan aiheuta EU:n ja Naton välistä kilpailua, eivätkä signaloi EU:n halua irrottautua Natoon pohjautuvasta puolustus- ja turvallisuuspolitiikastaan, vaikka ne vaikuttavatkin asettuvan Nato-vastuualueille. Päinvastoin, organisaatiot täydentävät toisiaan etenkin, jos EU kehittää ja vahvistaa YTPP:tä. Kun Naton eurooppalaiset jäsenmaat ovat vahvempia ja pystyvät toimimaan itsenäisemmin, koko liittouma on vahvempi. Tätä alleviivaa myös kompassi.

Natolla ei siksi ole tarvetta lähteä keikuttamaan venettä. Konsepti vahvistaa käsitystä siitä, että Naton eksklusiiviselle kompetenssialueelle kuuluu edelleen Euroopan alueellinen puolustus. Varsinkin kyber- ja hybridiuhkiin liittyen konseptilta olisi toivonut huomattavasti enemmän konkretiaa, ja monen kohdan toteutus jää vielä epäselväksi. Konseptin tärkein anti on sen yhteinen uhkakuva, jossa seuraavan kymmenen vuoden tärkeimmiksi haasteiksi on nimetty varsin selvästi aggressiivinen Venäjä, nouseva Kiina ja arvaamaton terrorismi – joista Venäjän uhka Euroopassa on selkeästi tärkein ja aktuaalisin.

Konseptista voi tulkita Naton suhtautuvan potentiaaliseen EU:n aloitteesta tapahtuvaan yhteistyöhön esimerkiksi resilienssiin ja kyberuhkiin liittyen myönteisesti. Tässä tapauksessa EU:n ja Naton välisessä yhteistyössä aloite vaikuttaa olevan EU:n käsissä. Nato on avannut ovea varsin laajalle ja joustavalle yhteistyölle erilaisissa kokoonpanoissa ja tarkoituksissa viime vuosina. Naton yhteistyö Helsingin hybridiosaamiskeskuksen kanssa on esimerkki viime vuosien joustavasta yhteistyöstä samanmielisten ulkopuolisten toimijoiden kanssa, jollaista tullaan luultavasti näkemään lisää tulevaisuudessa.

Suomelle strategioiden hyödyt keskittyvät lähinnä pääsyyn suurempien resurssien äärelle pienemmällä riskillä. EU:n aloitteet yhteisrahoituksesta tutkimus- ja kehitystyölle sekä valmiin materiaalin hankinnalle voi olla suuressa roolissa tulevalla vuosikymmenellä. Kyber- ja hybridipanostukset molempien organisaatioiden toimesta voivat myös kasvattaa Suomen resursseja huomattavastikin. Konkretian puute vaivaa kuitenkin asiakirjoja, eivätkä vastaukset etenkin pidemmän aikavälin vaikutuksista tule olemaan varmoja ennen kuin kuukausien tai vuosien päästä.

LÄHTEET

- Alberque, William: *The New NATO Strategic Concept and the End of Arms Control*. IISS, 30.6.2022, haettu 12.7.2022 osoitteesta <https://www.iiss.org/blogs/analysis/2022/06/the-new-nato-strategic-concept-and-the-end-of-arms-control>.
- Ballester, Blanca: *European Common Security and Defence Policy*. Euroopan parlamentti, Directorate General for Internal Policies of the Union, 2013, haettu 25.7.2022 osoitteesta <https://data.europa.eu/doi/10.2861/28157>.
- Becker, Jordan, Douglas Lute & Simon Smith: *Don't Let Russia Dominate the Strategic Concept*. War on the Rocks, 28.7.2022, haettu 16.8.2022 osoitteesta <https://warontherocks.com/2022/06/dont-let-russia-dominate-the-strategic-concept/>.
- Biscop, Sven: *EU and NATO Strategy: A Compass, a Concept, and a Concordat*. Egmont Institute, 1.3.2021, haettu 20.7.2022 osoitteesta <https://www.jstor.org/stable/resrep30609>
- Blombergs, Fred: Suomen Turvallisuuspoliittinen Dilemma. *Suomen Turvallisuuspoliittisen Ratkaisun Lähtökohdia*, Julkaisusarja 1, 4, Maanpuolustuskorkeakoulu, 2016, s. 489–545
- Buchanan, Elizabeth: *Cool Change Ahead? NATO's Strategic Concept and the High North*. NDC Policy Brief nro. 7, NATO Defence College, 2022
- Drea, Eoin: *The Anglosphere Is Saving Ukraine While the EU Is Saving Itself*. POLITICO, 9.5.2022, haettu 10.5.2022 osoitteesta <https://www.politico.eu/article/anglosphere-saving-ukraine-not-eu/>.
- Edström, Håkan, Dennis Gyllensporre, & Jacob Westberg: *Military Strategy of Small States: Responding to External Shocks of the 21st Century*. Cass Military Studies, Lontoo, Routledge, 2019.
- Euroopan komissio: *FAMOUS2*. 2022, haettu 18.7.2022 osoitteesta https://defence-industry-space.ec.europa.eu/funding-and-grants/calls-proposals/european-defence-fund-2021-calls-proposals-results_en#details
- Euroopan unionin neuvosto: *Turvallisuus- ja puolustusalan strateginen kompassi – Euroopan unioni, joka suojaa kansalaisiaan, arvojaan ja etujaan sekä edistää kansainvälistä rauhaa ja turvallisuutta*. 21.3.2022, haettu 10.4.2022 osoitteesta <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7371-2022-INIT/fi/pdf>.
- Euroopan unionin neuvosto: *Conclusions of the Council and of the Representatives of the Governments of the Member States, meeting within the Council, on the establishment of a Civilian CSDP Compact*. Brysseli, 19.11.2018, haettu 10.7.2022 osoitteesta <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14305-2018-INIT/en/pdf>.

- Grevi, Giovanni, Pol Morillas, Eduard Soler i Lecha & Marco Zeiss: *Differentiated Cooperation in European Foreign Policy: The Challenge of Coherence*. EUIDA Policy Papers nro. 5, 2020, haettu 15.6.2022 osoitteesta https://www.epc.eu/content/PDF/2020/EU_IDEA-_challenge_of_coherence.pdf
- Hagelstam, Axel, & Kirsti Narinen: *NATO Review - Cooperating to Counter Hybrid Threats*. NATO Review, 23.11.2018, haettu 25.7.2022 osoitteesta <https://www.nato.int/docu/review/articles/2018/11/23/cooperating-to-counter-hybrid-threats/index.html>.
- Howorth, Jolyon: *EU-NATO Cooperation and Strategic Autonomy: Logical Contradiction or Ariadne's Thread?*. KFG Working Paper nro. 90, 2018, haettu 10.5.2022 osoitteesta https://www.polsoz.fu-berlin.de/en/v/transformeurope/publications/working_paper/wp/WP_90_Howorth/index.html.
- Howorth, Jolyon: 'EU–NATO Cooperation: The Key to Europe's Security Future', *European Security*, 26.3 (2017), s. 454–59, haettu 10.5.2022 osoitteesta <https://doi.org/10.1080/09662839.2017.1352584>.
- Kaim, Markus & Ronja Kempin: *Compass or Wind Chime?*. Stiftung Wissenschaft und Politik, SWP Comment nro. 3, 2022, haettu 10.4.2022 osoitteesta https://www.swp-berlin.org/publications/products/comments/2022C03_StrategicCompass.pdf.
- Koivula, Tommi & Krista Salo: *Yhteistyö, avunanto ja solidaarisuus?: Lissabonin sopimuksen turvallisuuspoliittinen merkitys*. Maanpuolustuskorkeakoulu Strategian Laitos, julkaisusarja 4, 38, 2010, haettu 10.7.2022 osoitteesta https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/74149/StratL4_38w.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Korvala, Petteri, *Keskustelutilaisuus Euroopan Unionin Puolustusyhteistyön Kehittymisestä*, Tiedekulma Live, Helsinki, 2.5.2022.
- Lehtonen, Juha-Matti & Tommi Koivula: Puolustusyhteistyö: epävarmuus mahdollisuutena. *Tiede ja ase*, 2020 haettu 26.7.2022 osoitteesta <https://journal.fi/ta/article/view/101304>
- Lippert, Barbara, Nicolai Von Ondarza & Volker Perthes: *European Strategic Autonomy: Actors, Issues, Conflicts of Interests*. Stiftung Wissenschaft und Politik, SWP Research Paper, 2019, haettu 2.5.2022 osoitteesta <https://doi.org/10.18449/2019RP04>.
- Lubkemeier, Eckhard: *Standing on Our Own Feet?*. Stiftung Wissenschaft und Politik, SWP Research Paper, 2021, haettu 2.5.2022 osoitteesta https://www.swp-berlin.org/publications/products/research_papers/2021RP01_EuropeanSelfDefence.pdf.

- Martikainen, Elli: *Euroopan uninoin strateginen autonomia: optio vai optinen harha?*. Maanpuolustuskorkeakoulu Sotataidon laitos, Julkaisusarja 3, Työpapereita nro. 26, haettu 10.8.2022 osoitteesta https://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/185619/Ty%c3%b6paperi_StrateginenAutonomiaEU_Martikainen_verkkoversio.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Mayer, Sebastian: The EU and NATO in Georgia: Complementary and Overlapping Security Strategies in a Precarious Environment. *European Security vol. 26*, 2017, s. 435–53.
- Nato: *NATO 2022 Strategic Concept*. 2022
- Nato: *NATO's Response to Hybrid Threats*. 21.6.2021, haettu 4.5.2022 osoitteesta https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_156338.htm.
- Pascu, Ioan Mircea & Olga Chiriac: On EU Strategic Autonomy: EU-NATO-US Cooperation in an Era of Renewed Great Power Competition. *Europolity-Continuity and Change in European Governance vol. 15*, 2021, s. 5–33.
- Pesu, Matti, *Koskiveneellä Kohti Valtavirtaa: Suomen Puolustuspolitiikka Kylmän Sodan Lopusta 2010-Luvun Kiristyneeseen Turvallisuusympäristöön*. Puolustusministeriön julkaisu, 2017, haettu 22.7.2022 osoitteesta https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/79901/01_17_Pesu_Koskiveneella%20kohti%20valtavirtaa_WEB.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
- Puolustusministeriö: *Kansainvälinen harjoitusyhteistyö*. Haettu 13.5.2022 osoitteesta https://www.defmin.fi/vastualueet/kansainvalinen_harjoitusyhteistyö.
- Retter, Lucia, Stephanie Pezard, Stephen J. Flanagan, Gene Germanovich, Sarah Grand-Clement & Pauline Paille: *European Strategic Autonomy in Defence: Transatlantic Visions and Implications for NATO, US and EU Relations*. RAND Corporation, 9.11.2021, haettu 2.5.2022 osoitteesta https://www.rand.org/pubs/research_reports/RRA1319-1.html.
- Ruhle, Michael & Clare Roberts: *NATO Review - Enlarging NATO's Toolbox to Counter Hybrid Threats*. NATO Review, 19.3.2021, haettu 12.8.2022, osoitteesta <https://www.nato.int/docu/review/articles/2021/03/19/enlarging-natos-toolbox-to-counter-hybrid-threats/index.html>.
- Scheunemann, Lena, Hans Binnendijk & Sarah Kirchberger: *Our Experts Decipher NATO's New Strategic Concept*. Atlantic Council, 30.6.2022, haettu 15.7.2022, osoitteesta <https://www.atlanticcouncil.org/blogs/new-atlanticist/our-experts-decipher-natos-new-strategic-concept>.
- Siebold, Sabine: *NATO Vastly Expands Troops at High Readiness for Long-Term Russian Threat*. Reuters, 29.6.2022, haettu 17.8.2022 osoitteesta <https://www.reuters.com/world/europe/nato-vastly-expands-troops-high-readiness-long-term-russian-threat-2022-06-29/>

Tardy, Thierry & Gustav Lindström: *The Scope of EU-NATO Cooperation*. NATO and the EU: The Essential Partners, NATO Defense College, 2019, s. 5–14, haettu 2.5.2022 osoitteesta <https://www.jstor.org/stable/resrep19964.6>.

Valtioneuvosto: *Ajankohittaiselonteko Turvallisuusympäristön Muutoksesta*, 2022

Valtioneuvosto: *Maanpuolustuksen määrärahoja korotetaan huomattavasti*. 5.4.2022, haettu 1.8.2022 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/-/maanpuolustuksen-maarahoja-korotetaan-huomattavasti>.

Witney, Nick: *The EU's Strategic Compass: Brand New, Already Obsolete*. European Council on Foreign Relations, 31.3.2022, haettu 4.4.2022 osoitteesta <https://ecfr.eu/article/the-eus-strategic-compass-brand-new-already-obsolete>.

World Bank, *Military Expenditure (Current USD) - European Union | Data*. Haettu 13.7.2022 osoitteesta <https://data.worldbank.org/indicator/MS.MIL.XPND.CD?locations=EU>.

Maanpuolustuskorkeakoulu

Sotataidon laitos
PL 7, 00861 HELSINKI

Puh. +358 299 800

www.mppk.fi

ISBN 978-951-25-3309-1 (pdf)
ISSN 2343-0753 (verkkojulkaisu)

SOTATAIDON YTIMESSÄ



Puolustusvoimat
The Finnish Defence Forces